

Naslov članka/Article:

Finančna pismenost v osnovni šoli: pomen, izzivi in priložnosti

*Financial Literacy in Primary Education:
Relevance, Challenges and Opportunities*

Avtor/Author:

Katarina Dolinar

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Matematika v šoli št. 1/2025, letnik 31

ISSN 1318-010X

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/matematika-v-soli/>

Finančna pismenost v osnovni šoli: pomen, izzivi in priložnosti

Financial Literacy in Primary Education: Relevance, Challenges and Opportunities

Katarina Dolinar
Osnovna šola Livada, Velenje

Izvleček

Prispevek se osredotoča na pregled že znanih teoretičnih dognanj o eni izmed sicer novejših, vendar vse pomembnejših vrst pismenosti, to je o finančni pismenosti. Hitre spremembe v svetu danes vplivajo tudi na finančno področje, kjer nastaja vse več novih finančnih produktov. Pri tem posameznik potrebuje finančno znanje, razvite veščine ter motivacijo in samozavest za uspešne odločitve ter odgovorno finančno vedenje. Tako danes govorimo o nujnosti razvite finančne pismenosti tako pri odraslih kot tudi pri mladih. Pri tem pa mednarodno priznane raziskave ugotavljajo, da je stopnja finančne pismenosti mladih nizka, ter posledično predlagajo vključitev finančnega opismenjevanja že v osnovne šole. Le-to v Sloveniji (še) ni sistematično in načrtno urejeno v učnih načrtih, ima pa učitelj na podlagi veljavnih učnih načrtov priložnosti za razvijanje nekaterih finančnih kompetenc in posledično finančne pismenosti znotraj predvidenih vsebin, ciljev in standardov znanja.

Ključne besede: finančna pismenost, finančno znanje, finančno izobraževanje, finančne kompetence, finančno opismenjevanje

Abstract

This paper examines the theoretical foundations of financial literacy, an increasingly vital skill in the rapidly evolving monetary landscape. The proliferation of financial products demands financial competence, well-developed decision-making skills, motivation, and self-confidence to navigate choices responsibly. For this reason, adults and youth must acquire financial literacy. However, global research highlights low levels of financial literacy among youth, underscoring the need to introduce financial education as early as primary school. Although the Slovenian national curriculum does not yet systematically incorporate financial literacy, teachers can promote it within the standardised framework by integrating relevant content, objectives, and knowledge standards into their classes.

Keywords: financial literacy, financial knowledge, financial education, financial competence

Uvod

Pismenost je trajno razvijajoča se zmožnost sporazumevanja v različnih komunikacijskih situacijah na več področjih (Pečjak, 2010; Zorman, 2013). Temelj vseh pismenosti je zmožnost posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij, kar opredeljuje bralno pismenost (*Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*, 2023). Nenehen razvoj v družbi vodi do potrebe po novih posameznikovih zmožnostih, pri čemer pa

ob ugotovitvi nezmožnosti oziroma nepismenosti ljudi na določenem področju sledi razvoj novih vrst pismenosti. Tako je tudi finančna pismenost nastala zaradi identifikacije problema, da so ljudje ne-učinkoviti pri uporabi finančnih informacij (Mason in Wilson, 2000).

Finančna pismenost

Finančna pismenost je opredeljena kot zmožnost posameznika, da na osnovi finančnega znanja (poznavanja in razu-

mevanja finančnih pojmov in veščin) sprejema učinkovite odločitve v različnih finančnih kontekstih. Pri tem vključuje tudi posameznikovo motivacijo in samozavest, da uporablja to poznavanje in razumevanje z namenom izboljšanja lastnega finančnega stanja in finančnega stanja družbe (OECD, 2014; Sirknik idr., 2022).

Koncept finančne pismenosti tako zajema razmerje treh med seboj povezanih konceptov, in sicer finančno znanje, finančna stališča in finančno vedenje (Agarwal idr., 2015). **Finančno znanje** pri tem

vključuje razumevanje ključnih finančnih pojmov, konceptov, temeljnih elementov finančnega sveta in tudi finančnih proizvodov. Ob tem je pomembno še obvladovanje nekaterih veščin, kot so dostopanje do podatkov, primerjanje in ocenjevanje; osnovne veščine matematične pismenosti; jezikovne spretnosti ter veščine obvladovanja čustvenih in psiholoških dejavnikov (OECD, 2014). **Finančna stališča** so obravnavana kot stopnja naklonjenosti, ki se v finančni sferi vzpostavlja skozi ekonomska in neekonomska prepričanja, ki jih ima posameznik (Santini idr., 2019). **Finančno vedénje** pa razumevamo kot vsako vedénje posameznika, pomembno za ravnanje z denarjem (Xiao, 2008), ki je lahko odgovorno ali tvegano (Asaad, 2015).

Različne študije dokazujejo povezave med omenjenimi koncepti in finančno pismenostjo. Pri tem nekatere obravnavajo posamezen koncept, druge pa vse koncepte skupaj. Raziskovalci so tako ugotovili pozitivno povezavo med finančnim znanjem in finančno pismenostjo, in sicer da finančno znanje povečuje samozavest pri sprejemanju finančnih odločitev, kar vodi do večje finančne pismenosti (Santini idr., 2019). Prav tako so pozitivno povezavo odkrili avtorji Shim idr. (2009, v Alsemgeest, 2018) ter Bell idr. (2009, v Alsemgeest, 2018), ki so dokazali, da vsi trije koncepti (finančno znanje, stališča in vedénje) vodijo do življenjskega uspeha. Več raziskav pa se je osredotočalo zgolj na finančno vedénje, pri čemer so ugotovili, da finančna pismenost pomembno vpliva nanj. Pri tem višja raven finančne pismenosti vodi k odgovornejšim finančnim odločitvam (Arofah idr., 2018; Asaad, 2015; Andarsari in Ningtyas, 2019).

Pomen finančne pismenosti

Potrošniki so v vsakdanjih situacijah postavljeni pred odločitve, ki so povezane s finančnim vidikom. Te odločitve so dandanes zaradi spremenjenih razmer v svetu (oblikovanje skupnega evropskega trga in globalizacija) zahtevnejše, kot so bile nekoč. Nenehno se namreč pojavljajo novi finančni proizvodi, ki zahtevajo ustrezna (nova) znanja, veščine in strategije, da se posameznik z njimi uspešno sooči (Simčič, 2022). Pravilne finančne odločitve so pomembne ne samo z vidika posameznika, temveč tudi z vidika družbe, saj fi-

nančne odločitve posameznika ne vplivajo zgolj na njegove osebne in družinske finance, temveč imajo kolektivni vpliv na širšo družbo (OECD, 2014). Kljub temu da se vse bolj zavedamo pomena finančne pismenosti (tudi med mladimi), so raziskave o tem še vedno redke. V nadaljevanju predstavljamo ugotovitve in zaključke vodilne raziskave finančne pismenosti med mladimi.

Finančna pismenost v Sloveniji in Evropi

Finančno pismenost med mladimi (natančneje med 15-letniki) preverjajo v raziskavi PISA, ki deluje pod okriljem Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju OECD). V raziskavi finančno pismenost obravnavajo v smislu vsebin, procesov in kontekstov. Zastavljene naloge, ki jih rešujejo mladi, tako preverjajo omenjene komponente in so razdeljene na pet ravni znanja, pri čemer druga raven predstavlja osnovno raven znanja, peta pa najvišjo raven znanja (OECD, 2014). Raziskave so do sedaj izvedli v letih 2012, 2015 in 2018. V vseh letih so prišli do enotnih ugotovitev, in sicer, da je finančna pismenost med mladimi (15-letniki) nizka. Rezultati so pokazali, da vsi sodelujoči ne dosegajo niti osnovne ravni znanja. V letu 2012 15 % sodelujočih ni doseglo osnovne ravni znanja, v letu 2015 22 % ter v letu 2018 24 %. V vseh letih izvedbe je bil nizek tudi delež tistih, ki so dosegli najvišjo (peto) raven, in sicer leta 2012 in 2018 10 % ter leta 2015 12 % sodelujočih (OECD, 2014; 2017; 2020).

Slovenija je v omenjeni raziskavi sodelovala zgolj enkrat, in sicer pri prvi raziskavi leta 2012. Doseženi rezultati slovenskih 15-letnikov so bili pod povprečjem, ki ga določi OECD (takrat je to povprečje znašalo 500 točk). Osnovno raven je v Sloveniji takrat doseglo 82 % mladih (povprečje OECD je bilo 85 %), najvišjo raven pa le 6 % (povprečje OECD je bilo 10 %) (OECD, 2014). V raziskavah, ki so se odvijale v naslednjih letih, Slovenija ni sodelovala; tako ni novejših podatkov o stopnji finančne pismenosti med mladimi pri nas.

Sklep raziskav v vseh letih izvedbe je bil, da je treba izboljšati stopnjo finančne pismenosti med mladimi (OECD, 2014;

2017; 2020). Tako so podali predlog, da se predmeti v šolah dopolnijo s specifičnimi vsebinami finančne pismenosti (OECD, 2017), ter priporočilo, da se finančna pismenost mladih krepi tudi doma, v družini, saj se je v sklopu raziskave vpliv staršev izkazal kot pomemben dejavnik uspešnosti pri finančni pismenosti (OECD, 2020).

Finančne kompetence

Na podlagi podanih priporočil o vključenosti vsebin finančne pismenosti v programe obveznega izobraževanja in ob nejasnostih, s katerimi finančnimi vsebinami naj bi se mladi v določeni starosti seznanili in posledično razvijali finančne kompetence, je nastal okvir finančne usposobljenosti za otroke in mlade v Evropski uniji. Okvir zajema finančne kompetence, ki naj bi jih mladi v določeni starosti razvili. Pri tem so oblikovane tri starostne skupine, in sicer od 6 do 10 let (v nadaljevanju 1. starostna skupina), od 11 do 15 let (v nadaljevanju 2. starostna skupina) in od 16 do 18 let (v nadaljevanju 3. starostna skupina). Okvir finančne usposobljenosti sta razvili Evropska komisija in Mednarodna mreža OECD za finančno izobraževanje. Razdelitev finančnih vsebin temelji na razdelitvi iz raziskave PISA in vključuje štiri ključna vsebinska področja finančne pismenosti: denar in transakcije, načrtovanje in upravljanje financ, tveganje in dobiček ter finančni zemljevid. Pri vsakem področju so opredeljene še teme, znotraj katerih so navedene finančne kompetence (European Union/OECD, 2023). Finančne kompetence so v okviru finančne usposobljenosti po zahtevnosti smiselno umeščene v starostno skupino, pri čemer se po starosti (od 1. do 3. starostne skupine) zahtevnost in obseg stopnjujeta. V nadaljevanju na kratko povzemamo teme in kompetence znotraj vsakega področja.

1. področje: Denar in transakcije

- Denar in valute
- Dohodek
- Cene, nakupi in plačila
- Finančne evidence in pogodbe

Znotraj področja denar in transakcije naj bi učenci razvili kompetence, ki so povezane s štirimi navedenimi temami, in sicer prve so kompetence za razlikovanje različnih oblik denarja (vključno z elektronskim denarjem), za njegovo hranjen-

je, dostopanje do njega in ravnanje z njim ter kompetence, povezane z dohodki, pri čemer je pomembno zavedanje o različnih virih dohodkov. Kompetence na temo cen, nakupov in plačil se nanašajo na menjavo denarja za storitve in izdelke, načine plačila in nakazila denarja. Te kompetence naj bi otroke spodbujale, da iščejo najboljše cene za izdelke in storitve ter razmišljajo o najprimernejšem načinu plačila. Kompetence o finančnih evidencah in pogodbah pa se osredotočajo na potrebo po spremljanju finančnih dokumentov in pogodb. To skupino kompetenc naj bi razvijali otroci od enajstega leta dalje (torej 2. in 3. starostna skupina) (European Union/OECD, 2023).

2. področje: Načrtovanje in upravljanje financ

- Proračun/načrtovanje
- Upravljanje in načrtovanje prihodkov in odhodkov
- Varčevanje
- Vlaganje
- Upokojitve in pokojnine
- Kredit

Glavni cilj tega področja je razviti kompetence za načrtovanje in upravljanje financ. Pri tem gre za razvijanje kompetenc za pripravo proračuna (tudi z uporabo proračunskih orodij) ter upravljanje in načrtovanje prihodkov in odhodkov. V to področje sodijo tudi kompetence, povezane z varčevanjem, ki se osredotočajo na pomen dajanja denarja na stran (namesto takojšnje porabe), pa tudi kompetence o osnovah vlaganja in naložbenih odločitvah (za 3. starostno skupino) ter kompetence, povezane z upokojitvijo in pokojninami, ki naj bi postavile temelje za pozitivno upokojitveno vedenje in s tem pripravile otroke na prihodnost. Kompetence o kreditu se pri mlajših otrocih osredotočajo na osnovne pojme najemanja in posojanja, pri starejših otrocih pa na naprednejše kompetence (različne vrste kredita, vloga za kredit, iskanje informacij, posledice neplačila kredita in tveganje prezadolženosti) (European Union/OECD, 2023).

3. področje: Tveganje in dobiček

- Prepoznavanje tveganja in dobička
- Razmerje med finančnim tveganjem in dobičkom
- Zavarovanje in upravljanje finančnih tveganj

Kompetence s tega področja so v večini vezane na starejše otroke (2. in 3. starostno skupino). Gre za sposobnosti otrok, da povežejo dobiček s tveganjem ter prepoznajo in ublažijo tveganja, medtem ko sprejemajo odločitve glede osebnih financ. Pri mlajših otrocih (1. starostna skupina) so kompetence omejene na tiste, ki so povezane z osnovnimi koncepti tveganja in zavarovanja (European Union/OECD, 2023).

4. področje: Finančni zemljevid

- Finančni produkti, storitve in ponudniki
- Varstvo potrošnikov
- Pravice in odgovornosti
- Prezare in goljufije
- Finančno izobraževanje, informacije in svetovanje
- Davki in javna poraba
- Zunanji vplivi

Na trgu je širok spekter razpoložljivih finančnih produktov, storitev in ponudnikov, pri čemer naj bi bili otroci sposobni razlikovati preproste izdelke in ponudnike (1. starostna skupina), medtem ko naj bi se starejši (2. in 3. starostna skupina) že zavedali pomena primerjave izdelkov in storitev. Ob temi varstva potrošnikov naj bi otroci razvijali kompetence, ki jim pomagajo pri zavedanju zaščite, ki jo zagotavlja zakon, in dejstva, da imajo odgovornosti in pravice. Starejši otroci bi se morali zavedati tudi že bolj specifičnih pravic potrošnikov in odgovornosti ponudnikov finančnih storitev ter imeti možnost, da uveljavljajo svoje pravice, na primer z vložitvijo pritožbe. Otroci bi se morali zavedati tudi različnih vrst prevar in goljufij (tudi spletnih) ter biti pozorni na sumljive zahteve in razviti kompetence, s katerimi bi zmogli sprejeti ustrezne ukrepe v primeru sumljivih zahtev ali če postanejo žrtev prevare. Za otroke je pomembno, da se zanašajo na finančno izobraževanje, finančne informacije in nasvete, predvsem pa, da znajo poiskati zaupanja vredne in zanesljive informacije. Vsi otroci bodo nekoč odrasli in se bodo ukvarjali z davki, zato je na tej stopnji pomembno, da se seznanijo z različnimi vrstami davkov. Ob koncu pa je pomembno, da se otroci zavedajo zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na njihove odločitve, ter obratno, da njihove odločitve vplivajo na zunanje okolje (družbo) (European Union/OECD, 2023).

Poleg podrobno razdeljenih finančnih kompetenc okvir finančne usposobljenosti poudarja še tri vrste kompetenc, ki so neposredno povezane s finančnimi kompetencami, in sicer:

- I. Digitalne finančne kompetence: se nanašajo na ozaveščenost in veščine na področju digitalnih finančnih storitev, ki vključujejo digitalna sredstva, digitalna orodja ali digitalne medije, ki so pomembni za osebne finance.
- II. Državlanske kompetence: so poudarjene v luči spodbujanja občutka skupnosti in spodbujanja državljansko odgovornega finančnega vedenja (npr. razumevanje, zakaj država pobira davke).
- III. Podjetniške kompetence: so poudarjene v luči tega, da otroci razvijajo podjetniško miselnost, s katero bodo v prihodnosti lažje prešli od svoje ideje do konkretnih poslovnih projektov ali projektov z družbenim in/ali okoljskim vplivom (European Union/OECD, 2023).

Okvir finančne usposobljenosti predvideva precejšen obseg finančnih vsebin in finančnih kompetenc, ki naj bi jih učenci v določeni starosti razvili. Glede na opredeljene starostne skupine sta prvi starostni skupini (torej od 6 do 10 let ter od 11 do 15 let) tisti, ki zajemata populacijo osnovnošolskih otrok v Sloveniji. To pomeni, da naj bi po evropskih smernicah učenci med osnovnošolskim izobraževanjem razvili precej finančnih kompetenc, kar po trenutno veljavnih učnih načrtih ni mogoče, saj niti niso vse omenjene teme (vsebine) vključene v naše učne načrte. V nadaljevanju se osredotočamo ravno na to področje, in sicer na področje finančnega opismenjevanja v slovenskih osnovnih šolah.

Finančno opismenjevanje v slovenskih osnovnih šolah

Pojem finančno opismenjevanje kot tak se v (trenutno veljavnih) učnih načrtih predmetov za osnovno šolo še ne pojavlja. Ob njihovi analizi pa je bilo ugotovljeno, da se v njih pojavljajo določene vsebine, cilji in standardi znanja s področja finančne pismenosti. Pri tem se vsebine finančne pismenosti pojavljajo v učnih načrtih različnih predmetov (spoznavanje okolja, družba, gospodinjstvo, matematika, tehnika in tehnologija, državljanska in do-

movinska vzgoja), kar pomeni, da razvoj finančne pismenosti presega meje enega predmeta in v osnovni šoli posega na več področji. Največ vsebin in posledično ciljev ter standardov znanja z dotičnega področja je postavljeno v 5. razred osnovne šole pri predmetu gospodinjstvo. Poleg analize učnih načrtov sta bila opravljena še pregled ciljev iz že omenjene mednarodne raziskave PISA ter njuna medsebojna primerjava. Ugotovili so, da se relativno malo ciljev, ki naj bi jih dosegli naši osnovnošolci, prekriva s tistimi, ki jih predvidevajo v sklopu raziskave PISA. Pri tem je smiselno dodati še ugotovitev, da večina ciljev iz slovenskih učnih načrtov obsega stopnjo osnovnega znanja (torej poznavanje, seznanjanje z vsebinami) ter nekaj malega razumevanja. Medtem pa cilji v raziskavi PISA poleg osnovnega znanja (poznavanja, zavedanja) v večji meri vključujejo predvsem razumevanje. Cilji, ki se ne povezujejo s cilji iz slovenskih učnih načrtov, pa temeljijo ravno na razumevanju ter uporabi (Dolinar, 2024; Sirnik in Vršič, 2022).

Slovenski osnovnošolci se že na razredni stopnji seznanijo z določenimi finančnimi vsebinami (v večji meri v 5. razredu), tako je bila opravljena raziskava na manjšem vzorcu petošolcev, ki je preverjala njihovo finančno znanje, uspešnost pri reševanju nalog iz finančnega konteksta ter njihove izkušnje na področju financ ob koncu 5. razreda. Ugotovitve so bile skladne z že predstavljenimi iz raziskav, da je finančna pismenost mladih (tudi v Sloveniji) nizka. Pri tem je izpostavljena stopnja finančnega znanja, pri kateri je bilo ugotovljeno, da je nižja od pričakovanih in zgolj zadostna. Ta ugotovitev je izpostavljena v luči tega, da ob zaključku tekočega šolskega leta, v katerem so bili učenci deležni obravnave finančnih vsebin, tega znanja nimajo (več) (Dolinar, 2024). Zato se poraja smiselno vprašanje o tem, kako so finančne vsebine učencem v šolah podane ter kako je predstavljen njihov pomen v vsakdanjem življenju.

Projekti, vezani na finančno pismenost

Kljub temu da sistematično finančno opismenjevanje za mlade v okviru obveznega osnovnošolskega izobraževanja še ni urejeno, se v Sloveniji izvaja (oziroma se je

izvajalo) nekaj projektov, ki spodbujajo razvoj finančne pismenosti pri mladih.

Projekt NA-MA POTI

Projekt NA-MA POTI – NAravoslovje, MAtematika, Pismenost, Opolnomočenje, Tehnologija, Interaktivnost se je pričel leta 2016 in se zaključil 31. oktobra 2022. Cilj projekta je bil »razviti in preizkusiti pedagoške pristope in strategije oz. prožne oblike učenja, ki bodo tudi z vključevanjem novih tehnologij pripomogle k celostnemu in kontinuiranemu vertikalnemu razvoju naravoslovne, matematične in drugih pismenosti (finančne, digitalne, medijske ...) otrok/učencev/dijakov od vrtcev do srednjih šol« (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2021).

V okviru projekta je deloval razvojni tim za matematično pismenost, ki je poleg gradnikov matematične pismenosti postavil tudi teoretične temelje razvijanja finančne pismenosti v šolskem prostoru. Tako so zasnovali dva gradnika finančne pismenosti in ju podrobneje razdelali. Prvi gradnik obsega finančne veščine, razumevanje in uporabo finančnih terminov, postopkov ter strategij in sporočanje kot osnovo finančne pismenosti. Poudarek je tako na razumevanju sporočil, ki so vezana na vsebino finančne pismenosti, kot tudi na poznavanju ter uporabi strokovne terminologije, ki izhaja iz realnih situacij in avtentičnih besedil, ki morajo biti učencu blizu glede na njegovo razvojno stopnjo. V sklopu tega sta pomembna tudi povezovanje finančnih terminov z matematičnimi pojmi ter uporaba matematičnih postopkov in orodij pri reševanju (finančnih) problemov. Znanje iz prvega gradnika je potrebno za uspešno reševanje problemov, ki je poudarjeno v drugem gradniku (Sirnik in Vršič, 2022).

Drugi gradnik pa obsega reševanje problemov na finančnem področju v raznolikih kontekstih (osebnih, domačih in družinskih, izobraževalnih in družbenih). Osebni kontekst je pomemben za vsakega posameznika in je vezan na osebne finance posameznika, kar je pri mlajših učencih lahko žepnina, varčevanje ali nakup zelenih artiklov, oblikovanje osebnih finančnih načrtov ali sodelovanje pri dejavnostih, ki so finančno ovrednotene (npr. zbiranje starega papirja). Družinski kontekst je vezan na finančne zadeve družine, npr. načrtovanje družinskih prihodkov in izdatkov, načrtovanje družinskih dogod-

kov, ki so vezani na finance. Naloge se pri tem lahko navezujejo tudi na različne nakupe gospodinjstevskih potrebščin ali načrtovanje prednostnih nakupov. Izobraževalni in delovni kontekst je pomemben predvsem za mlade, ki se odločajo za nadaljnje šolanje in morajo pri tem razmišljati tudi o finančnih zadevah, kot so razpolaganje z žepnino, pridobitev štipendije in razpolaganje z njo, prihodnost in možnosti zaposlitve s poklicem, za katerega se izobražuje. Naloge pri tem lahko vključujejo tudi branje in razumevanje bančnih izpiskov, plačilnih list, načrtovanje varčevanja, raziskovanje prednosti in tveganj najemanja posojil (Sirnik in Vršič, 2022; Šterman Ivančič, 2013).

Projekt Mladi in denar

Projekt Mladi in denar v sodelovanju z neodvisnimi strokovnjaki in učitelji vsako leto organizira vodilna slovenska revija za upravljanje osebnega premoženja *Moje finance*. V okviru projekta je organiziran krožek finančnega opismenjevanja v višjih razredih osnovne šole (7., 8. in 9. razred) ter v vseh letnikih srednjih šol. Cilj projekta je, da se v prihodnosti postopoma izboljša znanje upravljanja denarja, ki je trenutno, kot kažejo izkušnje, na zelo nizki ravni. V okviru krožka se učenci seznanijo z osnovami gospodarnega upravljanja denarja, postanejo finančno bolj pismeni ter so sposobni sprejemati ustrezne finančne odločitve. Za učence, ki sodelujejo v krožku, pa je vsako leto organizirano tudi tekmovanje iz finančne pismenosti (Moje finance, 2025).

Evropski teden denarja

Evropski teden denarja (European Money Week) je pobuda, ki je namenjena spodbujanju finančnega izobraževanja po vsej Evropi in deluje pod okriljem OECD. Projektu se pridružuje tudi Slovenija, ki tako organizira več dogodkov za različne starostne skupine, kjer je poudarek na finančnem izobraževanju in ozaveščanju o denarju in osebnih financah. Evropski teden denarja poteka marca in vsako leto sledi določenemu geslu. V letošnjem tednu denarja (17. 3. 2025–23. 3. 2025) so izobraževanja in dogodki sledili geslu »Premisli, preden slediš – ravnaj pametno z denarjem za varno prihodnost«. Že od leta 2018 pa Slovenija sodeluje tudi v Evropskem denarnem kvizu, ki stremi k izboljšanju finančne pismenosti mladih. Kviz je preizkus finančnega znanja mla-

dih, ki so stari od 13 do 15 let (Združenje bank Slovenije, 2025).

Kako do finančne pismenosti?

Ob predlogih, da je treba finančno pismenost razvijati in krepiti, se postavita vprašanja, kje in predvsem kako jo razvijati. Poudarjeni sta vloga staršev in krepitev finančne pismenosti v domačem okolju (OECD, 2020), pri čemer pa Terták (2022) poudarja, da so mnogi starši sami slabo finančno pismeni in posledično o tem ne (z)morejo ustrezno poučiti svojih otrok. Na tem mestu tako OECD poudarja organizirano finančno izobraževanje v šolah, in sicer vse od začetka šolanja. Razlogi za zgodnje finančno opismenjevanje so predvsem, da:

- so mladi prilagodljivejši kot odrasli ter lažje usvajajo znanja in veščine;
- bodo mladi nekoč odrasli in posledično potrošniki, pri čemer pa se bodo morali soočiti z bolj izpopolnjenimi finančnimi trgi, kot so danes;
- so otroci in mladostniki pomembna ciljna skupina marketinškega oglaševanja;
- če mladi dobre navade, vedenje in stališča pridobijo v otroštvu in mladostništvu, je manj verjetno, da bodo kasneje zapadli v finančne težave, in bolj verjetno, da bodo v prihodnosti dosegli finančno blaginjo (Barbič, 2018, v Pleša Puljič idr., 2022)

Da bo finančno opismenjevanje uspešno in bodo mladi postali finančno pismeni, jim je treba znotraj finančnega izobraževanja ponuditi različne priložnosti za pridobivanje znanj in razvijanje spretnosti. Financial Services Authority (1999, v Mason in Wilson, 2000) pri tem poudarjajo, da naj mladi dobijo priložnost:

- razvijati matematične, pisne in informacijske spretnosti v kontekstu osebnih financ;
- razvijati razumevanje narave in uporabe denarja v različnih oblikah, vključno s kreditom in dolgom;
- se naučiti, kako dostopati do finančnih informacij in nasvetov, kako jih interpretirati, o njih spraševati in jih evalvirati;
- spoznati posledice finančnih odločitev ter pravice in odgovornosti potrošnikov;
- naučiti se pretehtati tveganja in koristi/prednosti, da bi izbrali ustrezne rešitve za finančne probleme.

Ker pa je finančno izobraževanje dinamičen proces, mora temu primerno temeljiti na aktivnem učenju (Prince, 2004, v Lovšin Kozina in Metljak, 2022). To sta v svoji raziskavi potrdila tudi Kaiser in Menkhoff (2018, v Lovšin Kozina in Metljak, 2022), saj so rezultati pokazali pozitivne učinke aktivnega učenja na finančno pismenost. Nekatere izmed poudarjenih aktivnih metod učenja so sodelovalno učenje, simulacije, vrstniško poučevanje, igra vlog, razprave z izzivi, viharjenje možganov idr. (Zayapragassarazan in Kumar, 2012, v Lovšin Kozina in Metljak, 2022).

Poleg aktivnih metod so raziskave pokazale, da ima pozitivne učinke na finančno pismenost tudi učenje z uporabo sodobne tehnologije, natančneje učenje preko videomodula (Kuntze idr., 2019, v Lovšin Kozina in Metljak, 2022). Z uporabnostjo in pomembnostjo vključevanja informacijsko-komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) v proces finančnega opismenjevanja se strinjajo tudi nekateri drugi avtorji, npr. Opletalova (2015, v Lovšin Kozina in Metljak, 2022) in Bua-

beng-Andoh (2012, v Lovšin Kozina in Metljak, 2022). Pri tem pa poudarjajo pomembnost tega, kako učitelj IKT integrira v pouk. V domeni učitelja je tudi to, da v sklopu izbora metod poučevanja izbere tiste, ki zagotavljajo čim več praktičnih primerov in demonstracij, da se lahko zagotovi čim učinkovitejša uporaba pridobljenih informacij v prihodnjem življenju (Lovšin Kozina in Metljak, 2022).

Prihodnost finančnega opismenjevanja v Sloveniji

V skladu z mnogimi priporočili, usmeritvami in pobudami evropskih institucij je bil tudi v Sloveniji na začetku letošnjega leta (januar 2025) sprejet Nacionalni program finančnega opismenjevanja. Usmerjen je v sistematično ozaveščanje, spodbujanje in izvajanje programov finančnega opismenjevanja. Pri tem naj bi bilo finančno opismenjevanje namenjeno vsem državljanom ne glede na starostno skupino, izpostavljene pa so tudi ciljne skupine. Med drugim je podana usmeritev (predlog) o sistematičnem finančnem opismenjanju v osnovni šoli, pri čemer naj bi se finančno opismenjevanje vključilo v osnovnošolski/-e učni/-e načrt/-e kot samostojni predmet oziroma kot del predmeta in drugih dejavnosti v minimalnem obsegu 35 ur ter nato še v srednješolske programe. Poudarjeno je, da je Nacionalni program dinamičen dokument, kar pomeni, da se lahko med petletnim izvajanjem tudi spreminja glede na družbene in ekonomske razmere (GOV, 2025). Glede na trenutne razmere in neurejenost področja finančnega opismenjevanja v Sloveniji je sprejetje dokumenta korak naprej na dotičnem področju.

Sklep

Vse pogosteje je govora o tem, da je treba v šole vključiti vsebine in veščine, ki bodo otrokom v prihodnosti pomagale v vsakdanjem življenju v različnih situacijah. Mednje se v zadnjem obdobju zagotovo uvrščajo tudi vsebine finančne pismenosti, saj je za uspešno delovanje v družbi dandanes treba biti med drugim tudi finančno pismen. Slovenija v luči tega (še) ne sledi že dalj časa obstoječim smernicam mednarodne Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, ki predlaga organizirano in sistematično finančno opismenjevanje že v osnovnih šolah. Kljub prisotnosti določenih finančnih vsebin v različnih učnih načrtih te niso sistematično urejene, da bi omogočale nadgrajevanje znanja in veščin, in temeljijo predvsem na osnovnem znanju. Pri tem primanjkuje priložnosti za pridobivanje izkušenj in predvsem priložnosti za uporabo znanj, ki bi osmislila pomen finančnih vsebin. Korak naprej na obravnavanem področju se dogaja v trenutnem času s sprejetjem Nacionalnega programa finančnega opismenjevanja, ki sledi evropskim smernicam o potrebah po sistematičnem izvajanju finančnega opismenjevanja. Tako bo v naslednjih letih znano, koliko je bil korak naprej na področju finančnega opismenjevanja tudi uspešen.

Viri in literatura

- Agarwalla, S. K., Barua, S. K., Jacob, J., in Varma, J. R. (2015). Financial Literacy among Working Young in Urban India. *World Development*, 67, 101–109.
- Alsemgeest, L. (2018). Arguments for and against financial literacy education: Where to go from here? *International Journal of Consumer Studies*, ISSN 1470-6423.
- Andarsari, P. R., in Ningtyas, M. N. (2019). The Role of Financial Literacy on Financial Behavior. *Journal of Accounting and Business Education*, 4(1), 24–33.
- Arofah, A. A., Y. Purwaningsih in M. Indriayu. (2018). Financial Literacy, Materialism and Financial Behavior. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 5(4), 370–378.
- Asaad, C. T. (2015). Financial Literacy and Financial Behavior: Assessing Knowledge and Confidence. *Financial Services Review*, 24(2), 101–117.
- Dolarin, K. (2024). *Finančna pismenost petošolcev* [Magistrsko delo]. Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- European Union/OECD (2023). *Financial competence framework for children and youth in the European Union*.
- GOV. (2025). *Finančno opismenjevanje*. Pridobljeno: <https://www.gov.si teme/financno-izobrazevanje/>
- Lovšin Kozina, F., in Metljak, M. (2022). Integrating the Contents of Financial Literacy in the Teaching Process: Teachers' Perspectives. *European Journal of Educational Research*, 11(4), 2265–2273.
- Mason, C., in Wilson, R. (2000). *Conceptualising Financial Literacy*. Loughborough University Insitutional Repository.
- Moje finance. (2025). *Finančna šola*. Pridobljeno: <https://mojefinance.finance.si/financna-sola>
- Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030. (2023). Pripravila delovna skupina za pregled in dopolnitev Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti. Ministrstvo Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- OECD. (2017). *PISA 2015 Results (Volume IV): Students' Financial Literacy*.
- OECD. (2020). *PISA 2018 Results: Are Students Smart about Money?*
- OECD. (2014). *PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century (Volume VI)*.
- Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Pleša Puljič, N., Puljič, M., in Lukaš, M. (2022). Influence of Family Upbringing on Financial Literacy of Secondary School Students. V V. Ruzic, B. Sutic in D. Uckar (ur.), *Economic and Social Development: 84th International Scientific Conference on Economic and Social Development* (str. 1–13). Varazdin Development and Entrepreneurship Agency.
- Santini F., Ladeira, W., Budiner Mette F., in Ponchio, M. (2019). The antecedents and consequences of financial literacy: a meta-analysis. *International Journal of Bank Marketing*, 37(6).
- Simčič, I. (2022). Pomen finančne pismenosti in finančnega izobraževanja v današnji družbi. V M. Sirnik in V. Vršič (ur.), *Razvijamo finančno pismenost. Opredelitev finančne pismenosti s primeri dejavnosti*, 10–17. Zavod RS za šolstvo.
- Sirnik, M., in Vršič, V. (2022). Finančna pismenost v projektu NA-MA poti. V M. Sirnik in V. Vršič (ur.), *Razvijamo finančno pismenost. Opredelitev finančne pismenosti s primeri dejavnosti*, 35–65. Zavod RS za šolstvo.
- Sirnik, M., Vršič, V., Simčič, I., Fras Berro, F., Lovšin Kozina, F., Stopar, N., Pustavrh, S., Vreš, S., Kretič Mamič, A., Ternar, V., Angelov Troha, K., Petric, D., Kokalj, T., in Brezovnik, S. (2022). *Finančna pismenost. Opredelitev in gradniki*. Zavod RS za šolstvo.
- Šterman Ivančič, K. (ur.) (2013). *Izhodišča merjenja finančne pismenosti v raziskavi PISA 2012 s primeri nalog*.
- Tertak, E. (2022). A Global View on Financial Education. *Economy and Finance*, 9(1), 19–45.
- Xiao, J. J. (2008). Applying Behavior Theories to Financial Behavior. V J. J. Xiao (ur.), *Handbook of Consumer Finance Research* (str. 69–81). Springer.
- Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2021). *NA-MA POTI*. Pridobljeno: <https://www.zrss.si/projekti/projekt-na-ma-poti/>
- Združenje bank Slovenije. (2025). *Finančno opismenjevanje*. Pridobljeno: <https://www.zbs-giz.si/financno-opismenjevanje/>
- Zorman, A. (2013). *Razvoj osnovne pismenosti enojezičnih in večjezičnih otrok*. Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.